

CLASIFICAREA ȘI EVALUAREA INSTRUMENTELOR FINANCIARE CONFORM IFRS 9 „INSTRUMENTE FINANCIARE”

CLASSIFICATION AND EVALUATION OF FINANCIAL INSTRUMENTS ACCORDING TO IFRS 9 „FINANCIAL INSTRUMENTS”

MOISEI Ana, masterandă, program: FCF

Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail autor: anamoisei1998@gmail.com

Abstract. *With the economic and financial development of the countries and the wider integrity at regional and international level, the role and value of financial assets increases. For these reasons, the accounting of financial assets as well as financial reporting are current, in order to optimize and adapt according to the economy of each country. IFRS 9 "Financial instruments" was introduced by the IASB in 2014 and became mandatory for fiscal years starting in 2018. It bears fundamental changes in the accounting requirements for financial instruments, especially in the areas of recognition, categorisation and measurement, impairment and loan loss provision. IFRS 9 "Financial instruments" incorporates without substantive amendments the requirements of IAS 39 for the recognition and derecognition of financial assets and financial liabilities. The purpose of this article is to present the method of classification and evaluating of financial instruments according to IFRS 9 "Financial instruments" as well as the criteria used by the entities.*

Keywords: *financial instruments, fair value, recognition, financial reporting*

JEL CLASSIFICATION: M41

Introducere: Orice entitate dispune de activitatea de bază, spre care îndreaptă o mare parte din resursele sale disponibile. Însă pe lângă resursele de bază, există și unele resurse suplimentare semnificative, care au o importanță majoră dacă vor fi gestionate corect. Totodată, aceste resurse numite și instrumente financiare, modifică structura informației prezentate în Bilanț, din motivul capacității de lichiditate mai mare decât activele ce au o formă materială.

Clasificarea și evaluarea instrumentelor financiare conform IFRS 9 "Instrumente financiare" a fost și rămâne unele din temele actuale de discuții ale specialiștilor din domeniul financiar-contabil, atât pe plan național cât și internațional.

Utilizarea instrumentelor financiare de către entități pot reduce semnificativ expunerile la anumite riscuri, ca exemplu fiind modificările ratelor de schimb, ale ratelor dobânzii sau o combinație a acestor riscuri. Instrumentele financiare reprezintă o parte semnificativă din activele multor entități, în special instituțiile financiare. La fel, ele au și un rol principal în asigurarea funcționării eficiente a piețelor financiare. În ultimele trei decenii, piața instrumentelor financiare a crescut semnificativ atât cantitativ, cât și calitativ.

Obiectivul propus este identificarea metodelor relevante de clasificare a instrumentelor financiare conform IFRS 9 "Instrumente financiare" pentru activele și datoriile financiare deținute de entitate. Totodată prezentarea principalelor concepții teoretice, abordări conceptuale privind instrumentele financiare precum și identificarea riscurilor posibile la clasificarea incorectă a activelor financiare.

Metode aplicate. În scopul realizării unei cercetări obiective, profesioniste, autorul a utilizat în cercetarea sa mai multe metode de cercetare științifică. Documentarea bibliografică a contribuit la cunoașterea gradului de studiere a subiectului. În cadrul sintezei bibliografice s-a examinat contribuțiile cercetătorilor din domeniu până la etapa actuală și s-a apreciat aspectele cunoscute și subiectele ce merită a fi cercetate în continuare.

Metodele generale de cercetare în economie aplicate au constituit: documentarea, observarea, analiză de conținut, etc. În funcție de obiectul investigat, cercetarea respectiv este una descriptivă, cu unele pasaje de cercetare cauzală-explicativă. Totodată, cercetarea prevede o analiză cantitativă a datelor. Analiza cantitativă este utilizată și din necesitatea colectării unui volum anumit de date, sumarizare, analiză, procese specifice recunoașterii și derecunoașterii instrumentelor financiare.

Conținutul de bază: În condițiile actuale de dezvoltare și modernizare a economiei, există tendințe dinamice în evoluția piețelor financiare internaționale precum și politicilor investiționale a marilor corporații internaționale, strategii avansate de dezvoltare a activității economico-financiare precum și implementarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară. Profesioniștii din domeniul financiar-contabil se confruntă cu multe situații care necesită aplicarea unor practici și decizii corecte.

Tranzacțiile naționale și internaționale complexe aferente instrumentelor financiare, precum și particularitățile clasificării acestora cauzează un anumit grad de dificultate pentru utilizatorii situațiilor financiare precum și înțelegerea acestora.

Instrumentele financiare se referă la un contract care generează un activ financiar pentru una dintre părțile implicate și un instrument de capitaluri proprii sau o datorie financiară pentru cealaltă entitate. [1]

IFRS 9 "Instrumente financiare" introduce o nouă abordare privind clasificarea activelor financiare, determinată de modelul de afaceri al entității, adică modul în care o entitate își gestionează activele financiare pentru a genera fluxuri de numerar, și de fluxurile de numerar contractuale reprezentând exclusiv plăți ale principalului și ale dobânzii aferente valorii principalului datorat, eliminând categoriile de clasificare a activelor financiare prevăzute în IAS 39 "Instrumente financiare – recunoaștere și evaluare.

La evaluarea inițială, entitatea trebuie să evalueze un instrument financiar la valoarea sa justă plus sau minus costurile tranzacției care sunt direct atribuibile achiziției sau emisiunii instrumentului financiar, cu excepția activelor financiare sau al unei datorii financiare care este evaluat la valoarea justă prin profit sau pierdere. La evaluarea inițială, entitatea poate alege pentru a prezenta în alte elemente ale rezultatului global modificări ulterioare cu privire la valoarea justă a unei investiții într-un instrument de capitaluri proprii care nu este deținut în vederea tranzacționării. [3]

Evaluarea se efectuează conform valorii juste cu reflectarea câștigurilor și pierderilor în alte elemente ale rezultatului global în cazul când instrumentul financiar:

- ✚ este parte a unei relații de acoperire împotriva riscurilor;

✚ este o investiție într-un instrument de capitaluri proprii și entitatea l-a ales pentru a prezenta câștigurile și pierderile din această investiție în alte elemente ale rezultatului global.

După evaluarea inițială, se efectuează evaluarea ulterioară a instrumentului financiar la costul amortizat, fie la valoarea justă în dependență de modelul de afaceri al entității pentru administrarea instrumentelor financiare și caracteristicile fluxului de trezorerie contractual al instrumentului financiar.

Evaluarea ulterioară a datoriilor financiare se efectuează la cost amortizat, cu excepțiile la datoriile financiare ce se referă la active care decurg din acorduri contractuale privind fluxurile de numerar viitoare sau din deținerea de instrumente de capitaluri proprii ale altei entități. În cadrul instrumentelor financiare se includ datoriile și activele financiare.

Activele financiare sunt reprezentate de:

- ✚ numerar;
- ✚ un instrument de capital;
- ✚ un drept contractual (de a primi numerar sau un alt activ financiar din altă societate sau de a preschimba active sau datorii financiare cu o altă societate, în condiții potențiale favorabile);
- ✚ un contract care va fi sau poate fi decontat în propriile instrumente de capitaluri proprii;
- ✚ un instrument financiar derivat care va fi sau poate fi decontat în alt fel decât prin schimbul unei sume fixe de numerar sau unui alt activ financiar pentru un număr fix din instrumentele de capitaluri proprii ale entității.

Conform IFRS 9 "Instrumente financiare", există următoarele categorii de active financiare prezentate în Figura 1.

Categoria de evaluare	Criteriu de clasificare
a)Active financiare la cost amortizat (AC)	<ul style="list-style-type: none"> • Deținut în cadrul unui model de afaceri al cărui obiectiv este de a deține active financiare pentru a colecta fluxuri de numerar contractuale; • Fluxurile de numerar contractuale sunt doar plăți de principal și dobândă pentru suma principală restantă.
Active financiare la valoarea justă prin alte elemente ale rezultatului global (FVOCI)	<ul style="list-style-type: none"> • Deținute în cadrul unui model de afaceri al cărui obiectiv este atins atât prin colectarea fluxurilor de numerar contractuale, cât și prin vânzarea de active financiare; • Fluxurile de numerar contractuale sunt doar plăți de principal și dobândă pentru suma principală restantă.
a)Active financiare la valoarea justă, prin contul de profit și pierdere (FVTPL)	<ul style="list-style-type: none"> • Toate activele financiare nerecunoscute la costul amortizat sau FVOCI sau dacă sunt desemnate în această categorie la recunoașterea inițială.

Figura 1. Categoriile de active financiare

Sursa: Elaborat de autor în bază IFRS 9 "Instrumente financiare" [2]

Modelul de afaceri al entității nu depinde de intențiile conducerii față de un anumit instrument individual. În consecință, această condiție nu reprezintă o abordare de la instrument la instrument și trebuie stabilită la un nivel superior de agregare. Totuși, o entitate unică poate avea mai mult de un singur model de afaceri pentru gestionarea activelor financiare. Prin urmare, nu este necesară stabilirea clasificării la nivelul entității raportoare. De exemplu, entitatea poate deține un portofoliu de investiții pe care îl gestionează cu scopul de a colecta fluxuri de numerar contractuale și un alt portofoliu de investiții pe care îl gestionează cu scopul de a-l tranzacționa în vederea realizării modificărilor la valoarea justă.

În conformitate cu principiile IFRS 9 "Instrumente financiare" în entităților sunt identificate trei modele de afaceri pentru activele financiare:

- hold to collect – active financiare deținute pentru a colecta fluxurile de numerar contractual;
- hold to collect and sell – active financiare deținute pentru a colecta fluxurile de numerar și a vinde activele financiare;
- altele – evaluate prin profit și pierdere. [2]

Modelul de afaceri „hold to collect” are ca scop deținerea activelor financiare pentru a colecta fluxurile de numerar contractuale, mai degrabă decât în vederea vânzării activelor pentru a genera fluxuri de numerar.

Obiectivul modelului de afaceri „hold to collect and sell” este atât colectarea fluxurilor de numerar contractuale, cât și vânzarea activului financiar. Spre deosebire de modelul de afaceri „amânare pentru a colecta”, vânzările sunt mai degrabă integrale decât accidentale, ca rezultat acest model de afaceri implică de obicei o frecvență și un volum mai mare de vânzări.

Alte modele de afaceri sunt toate cele care nu îndeplinesc criteriile de calificare „reține pentru colectare” sau „reține pentru a colecta și vinde”. Câteva exemple sunt:

- ✚ modele de afaceri pentru care obiectivul principal este realizarea fluxurilor de numerar prin vânzare;
- ✚ modele de afaceri care sunt gestionate și performanța evaluată pe baza valorii juste deținute pentru tranzacționarea modelelor de afaceri. [2]

Dacă entitatea își modifică modelul de afaceri pentru gestionarea activelor sale financiare, atunci ea trebuie să reclasifice acele active financiare în conformitate cu regulile de clasificare. Conform IFRS 9 "Instrumente financiare, dacă entitatea reclasifică activele financiare, aceasta trebuie să aplice reclasificarea în mod prospectiv de la data reclasificării. Entitatea nu trebuie să retrateze orice câștiguri, pierderi (inclusiv câștiguri sau pierderi din depreciere) sau participații recunoscute anterior. [4]

În cazul în care entitatea reclasifică un activ financiar din categoria de evaluare la costul amortizat în categoria de evaluare la valoarea justă prin profit sau pierdere, valoarea justă a acestuia este evaluată la data reclasificării. Orice câștig sau pierdere care rezultă din diferența dintre costul amortizat anterior a activului financiar și valoarea justă este recunoscut(ă) în profit sau pierdere. [5]

Dacă entitatea reclasifică un activ financiar din categoria de evaluare la costul amortizat, valoarea justă a acestuia la data reclasificării devine noua sa valoare contabilă brută. [5]

O datorie financiară poate fi o obligație contractuală de a livra numerar sau similar unei alte entități sau un schimb potențial nefavorabil de active sau datorii financiare cu o altă entitate.

Conform IFRS 9 "Instrumente financiare", există următoarele categorii de datorii financiare prezentate în Figura 2.

Categoria de evaluare	Criteriu de clasificare
a) Datorii financiare la valoarea justă, prin contul de profit și pierdere	<ul style="list-style-type: none"> Datorii financiare deținute pentru tranzacționare. Instrumente derivate, altele decât unele instrumente de acoperire. Datorii financiare desemnate în această categorie la recunoașterea inițială.
Alte datorii financiare la cost amortizat	<ul style="list-style-type: none"> Alte datorii financiare la cost amortizat.

Figura 2. Categoriile de datorii financiare

Sursa: Elaborat de autor în bază IFRS 9 "Instrumente financiare" [2]

În momentul adăugării unui instrument financiar, fie acesta activ financiar sau datorie financiară este necesar de a înțelege ce tip de instrument este și conform cărei metode va fi evaluat. Un model de raționament profesional privind clasificarea activelor și datoriilor financiare în momentul adăugării unui instrument financiar este prezentat în Figura 3.

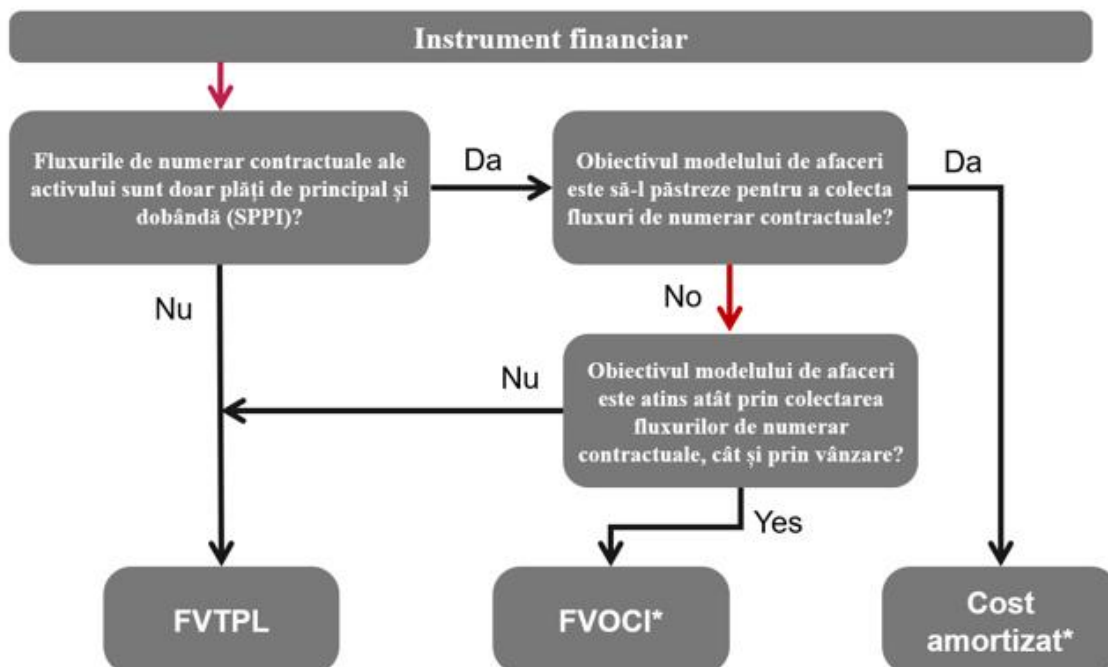

Figura 3. Clasificarea instrumentelor financiare

Sursa: Elaborat de autor în bază [1]

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În concluzie, aspectele aplicării IFRS 9 ”Instrumente financiare”, indică un impact semnificativ asupra clasificării și evaluării instrumentelor financiare și a unei modificări de raportare pentru acestea entități, care au desemnat datorii financiare folosind opțiunea valorii juste la evaluare. Astfel, clasificarea activelor financiare evaluate la valoarea justă și activelor evaluate la cost amortizat, conform IFRS 9 ”Instrumente financiare”, depinde de modul în care entitatea va gestiona instrumentele financiare și fluxurile de numerar caracteristice acelor instrumente financiare.

Structura IFRS 9 ”Instrumente financiare” include alte părți: o clasificare logică, unică și abordarea de măsurare a instrumentelor financiare care reflectă modelul de afaceri în care sunt gestionate și caracteristicile fluxului lor de numerar; o nouă depreciere a pierderii așteptate model, care va avea ca rezultat recunoașterea la timp a pierderilor din credite; un gard viu îmbunătățit nou model contabil care aliniaza tratamentul contabil cu managementul riscului activității, obiectivul contabilității de acoperire împotriva riscurilor fiind acela de a reprezenta în situațiile financiare efectul activităților de gestionare a riscurilor unei entități.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. IFRS 9 Financial Instruments: Application Guidance.

Disponibil:https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/679443/FRAB_131_01_Annex_H_-_IFRS_9_Application_Guidance.pdf

2. Standardul Internațional de Raportare Financiară 9 ”Instrumente Financiare”

Disponibil:<https://mf.gov.md/ro/content/standardele-interna%C8%9Bionale-de-raportare-financiar%C4%83-ifrs-9-ias-19-ias-36-ias-39-ifric-21>

3. Financial Asset by James Chen, Updated March 20, 2021.

Disponibil: <https://www.investopedia.com/terms/f/financialasset.asp>

4. . Guidance for Member States on Article 46 – reporting on financial instruments and on Article 37 (2)© - leverage effect.

Disponibil:https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/guidance_leverage_reporting_en.pdf

5. IFRS 13 Fair Value Measurement [online].

Disponibil:<https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-13-fair-value-measurement/>

Conducător științific: LAZARI Liliana, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova,
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
e-mail: liliana.lazari@ase.md